

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح حمایت از مالکیت صنعتی»
(ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری)

مقدمه

حمایت از مالکیت فکری مخترعان و نوآوران از مسائل مهم و زیربنایی در توسعه علم و فناوری است که نقش مهمی در تبدیل ایده به ثروت و تجاری سازی اختراعات دارد. قانون «ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری» به عنوان مهمترین قانون در جهت حمایت از مالکیت صنعتی، در سال ۱۳۸۶ به صورت آزمایشی و به مدت پنج سال به تصویب رسید تا قبل از دائمی شدن، اشکالات و نواقص آن در طول اجرای آزمایشی شناسایی و برطرف گردد. بررسیها نشان می دهد علیرغم نکات مثبت این قانون، ایرادات و کاستیهای مهمی در آن وجود دارد که از جمله می توان به عدم همسویی قانون با سیاستها و اسناد کلان کشور، استقرار مرجع مالکیت صنعتی در نهاد غیر تخصصی، ضعف در ممیزی و اعتبارسنجی تقاضانامه های اختراع، ضعف در افشای مؤثر اطلاعات، ابهام در موارد خاص مستثنا شده از ثبت به ویژه اختراعات زیست فناوریانه و داروها، متناسب نبودن جبران خسارت و سایر موارد اشاره کرد. اما وجود اختلاف نظرهایی در بازنگری قانون، مانع از تصویب قانونی دائمی شده به طوری که تاکنون قانون آزمایشی مذکور، سه بار و به مدت چهار سال تمدید شده است.

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۵۷

شماره چاپ:

۱۷۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۵/۱۱

پیشینه موضوع

مرکز پژوهش های مجلس همزمان با تصویب قانون «ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری» و به واسطه آزمایشی بودن آن، پژوهشها و مطالعات کارشناسی خود را در خصوص نقاط ضعف و قوت این قانون انجام داد که نتایج آن در قالب بیش از ده گزارش به اطلاع نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی رسید. در اواخر مهلت اجرای آزمایشی قانون نیز بنا به درخواست جمعی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی جلسات منظمی از ۱۳۹۱/۱۰/۶ تا ۱۳۹۲/۷/۱۳ با حضور خود نمایندگان، مدیران دستگاهها و نهادهای مرتبط، صاحب نظران حوزه مالکیت صنعتی، دانشگاهیان و نمایندگان انجمن های علمی برای بازنگری قانون مذکور در مرکز پژوهش های مجلس برگزار شد. در این جلسات تک تک مواد قانونی مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت طرح «حمایت از مالکیت صنعتی» تدوین و در تاریخ ۱۳۹۲/۰۹/۰۶ و با شماره ثبت ۴۰۲ در مجلس اعلام وصول شد. پس از ارجاع این طرح به کمیسیون حقوقی و قضایی به عنوان کمیسیون اصلی، کمیسیون مذکور با تشکیل کمیته ای با حضور کارشناسان و نمایندگان ادارات و سازمان های ذیربط به این نتیجه رسید که خلأها و ایرادات قانون فعلی به خصوص در زمینه رقابت مکارانه، نمونه اشیای مصرفی، اسرار تجاری، تحقیقی بودن بررسی اختراعات و... در دائمی شدن قانون مورد توجه قرار گیرد. این امر سبب شد تا طرح جدیدی به نام طرح «حمایت از مالکیت صنعتی (ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری)» با ۱۵۴ ماده با شماره ثبت ۱۵۷ و در تاریخ ۱۳۹۵/۴/۲۷ اعلام وصول گردید.

معاونت پژوهش های
زیربنایی و امور تولیدی
دفاتر:

مطالعات ارتباطات و
فناوری های نوین
مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۵۰۲۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۷/۳

نقاط قوت طرح

طرح مذکور توانسته است خلأها و کاستی‌های قانون آزمایشی ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری را پوشش دهد که از مهمترین محاسن آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- پیش‌بینی «کمیسیون رسیدگی به اختلافات ثبت مالکیت صنعتی» در جهت رسیدگی تخصصی به اعتراضات مخترعین در ارتباط با روند ثبت اختراع؛

- پیش‌بینی سیستم ارزیابی تحقیقی اختراعات در حوزه‌های اولویت‌دار؛

- ضابطه‌مند نمودن صدور پروانه اجباری در راستای جلوگیری از تضییع حقوق مخترعین و تعرض به حقوق مادی آنان در حین رعایت مصالح ملی و منافع عمومی؛

- پیش‌بینی مکانیسم‌های حمایت از مالکیت فکری در حوزه اختراعات ژنتیکی و زیست فناوری با رعایت حفظ ذخایر ملی در زمینه منابع ژنتیکی؛

- توسعه دامنه حمایت از مصادیق مختلف مالکیت صنعتی از جمله رقابت مکارانه، نمونه اشیای مصرفی و اسرار تجاری؛

- پیش‌بینی ضمانت اجراهای بازدارنده و مجازات مؤثر برای نقض‌کنندگان حقوق مخترعین و دارندگان حقوق صنعتی؛

- پیش‌بینی سامانه الکترونیکی برای ثبت و انتشار اظهارنامه اختراع سهولت ثبت اختراع و کاهش هزینه ثبت اختراع؛

- تکلیف قوه قضائیه به تعیین شعب خاصی برای دعاوی مربوط به مالکیت صنعتی به‌دلیل تخصصی بودن دعاوی مالکیت صنعتی؛

- توجه جامع به تمام حقوق مادی و معنوی مخترع و همچنین ضمانت اجراهای نقض هر یک از این حقوق؛

- پیش‌بینی ضوابط روشن در زمینه علائم تجاری و طرح‌های صنعتی و پوشش دادن خلأهای قانون فعلی در این زمینه.

نقاط ضعف طرح

با وجود محاسن طرح ارائه شده، همچنان ایرادات مهمی در طرح دیده می‌شود که یا به‌صورت دست‌نخورده از قانون قبلی یا به صورت موارد جدید حاصل شده است که در ادامه به برخی از مهمترین آنها اشاره می‌گردد.

- از مهمترین ایرادات طرح، عدم توجه به تأسیس سازمان ملی مالکیت صنعتی در قوه مجریه است. چراکه طبق اسناد

بالادستی کشور^۱ جهت مدیریت یکپارچه مالکیت صنعتی می‌بایست یک مرجع ملی در قوه مجریه با ویژگی‌های خاصی از قبیل داشتن قدرت سیاستگذاری و برنامه‌ریزی، ارتباط مستقیم داشتن با بخش صنعت و تجارت و فناوری کشور، تجهیز و تربیت میزبان مجرب و متخصص، ارتباط مستمر با سازمان‌های بین‌المللی، مجهز بودن به سامانه‌های الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی قوی برای جستجو و افشای کامل، مؤثر و به‌موقع اطلاعات اختراعات و سایر ویژگی‌های لازم تأسیس گردد.

- در طرح مذکور دو شیوه اعلامی و تحقیقی برای ثبت اختراع در نظر گرفته شده است. پذیرش اظهارنامه‌های اختراع صرفاً

براساس ادعای مخترع، دارای موافقان و مخالفانی است. مخالفان شیوه اعلامی معتقدند که این امر می‌تواند منجر به افزایش

۱. بند «ه» اقدامات ملی، راهبرد کلان (۱) نقشه جامع علمی کشور، مصوبه ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور در خصوص سیاست‌های اجرایی اقدامات ملی مربوط به مالکیت صنعتی و تأکید سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی بر پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور.

گواهینامه‌های بی‌اعتبار و افزایش دعاوی مالکیت فکری گردد. کمبود امکانات برای ثبت تحقیقی و تجربه سایر کشورها در بهره جستن از هر دو سیستم اعلامی و تحقیقی از دلایل موافقان است که ثبت تحقیقی را اختصاص به موضوعات اولویت‌دار مذکور در نقشه جامع علمی کشور نمایند. اما اهمیت این موضوع اقتضا دارد تا مجدداً مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد.

- تکلیف صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران به معرفی فارغ‌التحصیلان ممتاز علوم متنوع به مرجع ثبت به‌منظور تربیت ممیزان اختراع و همچنین انتخاب کارشناسی ازسوی این صندوق برای حضور در «کمیسیون رسیدگی به اختلافات ثبت مالکیت صنعتی» از ایراداتی است که در طرح مذکور دیده می‌شود. چراکه طبق اساسنامه این صندوق هدف از تشکیل صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران، حمایت مادی^۱ و معنوی^۲ از آنهاست و ورود این صندوق در امور مربوط به معرفی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی یا نمایندگی در کمیسیون رسیدگی به اختلافات ثبت مالکیت صنعتی موضوعیت ندارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با توجه به موارد بیان شده در بالا، به‌نظر می‌رسد طرح «حمایت از مالکیت صنعتی (ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری)» با اعمال اصلاحاتی می‌تواند به‌عنوان قانون دائمی جایگزین قانون آزمایشی فعلی گردد. این امر نیازمند بررسی‌های بیشتر روی تک تک مواد است که هم‌اکنون جلسات کارشناسی با هدف بررسی نظرات کارشناسان و رفع ایرادات، در کار مرکز پژوهش‌های مجلس قرار گرفته و ارائه نظر نهایی پس از جمع‌بندی نظرات موافقان و مخالفان طرح ظرف مدت دو ماه به اطلاع خواهد رسید. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

کلیات طرح فوق مورد تصویب قرار گیرد و جزئیات آن مورد بررسی بیشتری قرار گیرد.

۱. تبصره «۱» ماده (۲): حمایت مادی عبارت است از تأمین اعتبار، تسهیل مراحل و سازوکار تخصیص بودجه به محققان و فناوران درخصوص طرح‌ها و برنامه‌های ارائه شده و مصوب صندوق.

۲. تبصره «۲» ماده (۲): حمایت معنوی عبارت است از حمایت اداری، معرفی علمی طرح‌های ارائه شده، تکریم، قدرشناسی و ارائه مشاوره به پژوهشگران و فناوران.